

artistic text is suggested to be created in order to avoid differences in the usage of translation terminology in accordance with the standard of modern literary studies and comparative linguistics.

Key words: *genre translation, artistic translation, genre and generic dominant, literary and artistic work.*

Марія Онищук
(Тернопіль)

УДК УДК 81'44'37

ОКАЗІОНАЛІЗМИ В АСПЕКТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРАДИГМАТИЧНОЇ ЛАКУНАРНОСТІ (на матеріалі української та англійської мов)

У статті розглядається питання належності okazіоналізмів до лакунарної лексики. Виявлено критерії okazіонального вживання лексем, за якими їх можна кваліфікувати як лакунарні одиниці: словотвірна похідність, контекстуальна залежність та експресивність. Запропоновано системно-структурну типологію okazіональних утворень як безеквівалентних одиниць на матеріалі української та англійської мов у зіставному аспекті. Перший тип репрезентований іменниками та прикметниками, утвореними шляхом словоскладання та афіксації. Другий тип – компресивами, утвореними за допомогою модифікації синтаксичних конструкцій. З'ясовано, що okazіональні утворення виникають у результаті актів індивідуально-мовленнєвої лінгвоімпровізації. Виявлено, що усі словотвірні okazіональні значення, представлені лакунарними одиницями, репрезентують контекстуальні лексичні специфікації. Через складну структуру для інтерпретації таких лакун важливим визнається макроконтекст, а також знання тематики, стилю та жанру джерела аналізованої okazіональної лакуни. Доведено також доцільність застосування парадигматичної лакунарності для елімінації okazіоналізмів як безеквівалентів, яка трактується як система засобів відтворення відсутнього однослівного відповідника за допомогою одиниць різних мовних рівнів.

Ключові слова: *афіксація, відповідник, компресив, лакуна, okazіоналізм, парадигматична лакунарність, словоскладання.*

Постановка проблеми. Сучасне зіставне мовознавство пропонує всебічний розгляд нових номінативних одиниць лексичного рівня. Особлива увага надається дослідженню безеквівалентної лексики, що передбачає наявність лакун, які трактують як відсутність однослівного еквівалента зіставлюваній мові. Проблема лакунарності не обмежується розглядом регулярних закономірностей лакунарних одиниць у міжмовному ракурсі. У плані змісту реальному предмету дійсності (денотату) зазвичай властиві важливі для мовної особистості індивідуальні риси, які не складають обсяг сигніфіката в системі мови, внаслідок чого отримують вербальне вираження в okazіоналізмах. У запропонованій науковій розвідці актуальності набуває питання належності okazіональних утворень до лакунарної лексики. На нашу думку, за критерієм амбівалентності (незвичність, незрозумілість, відсутність словникового еквівалента) такі незафіксовані в лексикографічних джерелах новотвори становлять лакунарну лексику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різномасштабне дослідження okazіональних слів – позасистемних мовленнєвих явищ – є предметом зацікавлення лінгвістів. Детальний розгляд okazіональної номінації здійснено в працях І.О. Нефляшевої, Б.Ю. Нормана, Ф. де Соссюра, Н.І. Фельдман [9; 10; 14; 17], словотвірний потенціал okazіоналізмів розглянуто в наукових розвідках С.М. Єнікеєвої, О.А. Земської, О.В. Ребрія, Л.А. Шеляховської [2; 3; 13; 19]. Їхніми характерними ознаками визначено абсолютну новизну, контекстуальну зумовленість та відсутність фіксації у словниках [16; 17]. Okазіональним словам як похідним одиницям властиво виражати особливим чином уявлення про світобачення, світовідчуття та світосприйняття народу [9, с. 388]. Застосування традиційного підходу до аналізу структури okazіоналізма, який полягає у словотвірному аналізі "готового" слова, вважаємо недостатнім. На необхідності динамічного підходу, який передбачає аналіз явища в ракурсі статистичного (опис ознак як наявного мовного факту), так і динамічного, коли аналізується процес утворення чи трансформації лексичних

одиниць під час їхнього становлення у мові) наголошує Д.І. Квеселевич [5; 6].

Важливим аспектом okazіональної лакуарності визнається також її формальна характеристика, оскільки авторські індивідуальні новотвори, побудовані за законами мови, вписуються в її структуру, хоча не цілком відповідають їй [8, с. 275]. Більшість з них сконструйовані за існуючими у певній мові словотвірними моделями або за аналогією з конкретним словом. До основних ознак okazіонального слововживання належать словотвірна похідність, контекстуальна залежність та експресивність аналізованих лакуарних одиниць. Такий підхід дозволяє розглядати okazіоналізми як явища мовленнєвої діяльності, які у зіставлюваній мові вважаються лакуарними мовними одиницями.

Мета статті – розглянути питання можливості віднесення okazіоналізмів до лакуарної лексики і довести доцільність застосування парадигматичної лакуарності для елімінації okazіоналізмів як безеквівалентних одиниць на матеріалі далекоспоріднених української та англійської мов. Для досягнення мети у статті окреслено такі **завдання**: 1) розглянути природу okazіональних утворень та обґрунтувати можливість віднесення останніх до лакуарної лексики; 2) виявити критерії okazіонального вживання лексем, за якими їх можна кваліфікувати як лакуарні одиниці; 3) здійснити зіставно-типологічну характеристику аналізованих okazіональних утворень на матеріалі української та англійської мов; 4) простежити способи елімінації лакун на перекладному матеріалі українською та англійською мовами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для дослідження парадигматичної лакуарності визначальною визнаємо властивість okazіоналізма виступати у формі моделі відповідної конструкції, яка поєднує його із системою мови. Парадигматичну лакуарність розглядаємо як систему засобів відтворення відсутнього однослівного відповідника за допомогою одиниць різних мовних рівнів [11, с. 5]. Парадигматичний аналіз лакуарних okazіоналізмів підтверджує наше припущення про те, що вони не відображають нових понять, оскільки слугують відображенням чи уточненням старого значення у новій формі. Відбувається переосмислення відомої номінативи, в яку автор вкладає нову якість, визначення. Опис відомих об'єктів чи дій з метою привернути увагу читача, надати колориту ситуації, виражаючи негативну чи позитивну конотацію у значенні лакуарної одиниці.

Структурний аналіз, здійснений на основі вибірки лакуарних okazіональних одиниць з художніх текстів та їхніх перекладів українською та англійською мовами, виявив незафіксовані у лексикографічних джерелах зіставлюваних мов номінації, серед яких виокремлюються два основні структурні типи. *Перший* репрезентований іменниками та прикметниками, утвореними шляхом словоскладання та афіксації за такими продуктивними моделями, як *N/Adj + Part.I/II; N + N/Adj*, наприклад: англ. *no-goods (men), chicken-feather (period), long-leggedness (of the colt)*; укр. *отченаші, півкультура, закобзарена (психіка), загайватизований (капітал)*. *Другий* тип представлений компресивами, утвореними за допомогою модифікації синтаксичних конструкцій, *putting-in-your-place (light), come-to-bad-ends (men), blots-on-the-town (men), fly-by-night (cheap), Chicken-in-the-Rough (place); "від верстата" (appearance)* тощо. На наше переконання, аналізовані типи okazіональних новотворів цілком можна пояснити з огляду на функціональний підхід

як приклади дії функціональної переорієнтації (термін А.Е. Левицького) – процесу поступового перетворення мовних одиниць з різним ступенем реалізації конкретного значення [7, с. 296], що відбувається при okazіональному утворенні та вживанні слова чи словосполучення.

У рамках дослідження лакуарності okazіональний характер функціональної переорієнтації набуває таких виявів. Серед простих номінатив простежуються факти okazіонального вживання слова, які демонструють вербокративні можливості афіксів. Зокрема, суфікс *-ness* було використано для утворення okazіональної лексеми *long-leggedness*, що у вторинному тексті зазнає деграматикалізації, функціонально переорієнтовуючись із субстантива на модифікатор, пор.: англ. [...] *Already he had lost the long-leggedness of the colt; his mane was getting longer and blacker* (J. Steinbeck); укр. [...] *Габілан піс хутко. Це вже не був довгоногий жеребчик. Грива його стала довга й зовсім потемніла* [15, с. 86]. Аналогічний словотвірний процес відбувається з орієнтацією на готовий зразок, причому зазнає функціональної переорієнтації в два етапи, як-от: *long-leg (1)+ed(2)+ness*.

У результаті дослідження виявлено, що до лексемної категорії зі значенням неповної відповідності нормі, позірної схожості об'єктів або їхніх ознак, а також вказівки на їхню погану якість належать словотвірні ряди композитів з основами *псевдо-*, *квазі-*, *лже-*, та *напів-/нів-*, префіксом *недо-* та суфіксоїдом *-оїд*. Завдяки неозначеності семантики афіксальні лексеми можуть розвивати спеціалізовані або переносні значення, стаючи внаслідок цього неповним віддзеркаленням семантики протиставлюваного члена опозиції, вираженого твірною основою, наприклад, пор.: укр. [...] *Звичайно, воно промовляє ще до нашої відсталості, до нашої неорганізованості, що ми взяли в спадок від минулої півкультури і що в нас цілком зрозуміла й виправдана, як я й казав вам, Ірен.* (В. Підмогильний); англ. [...] *Of course, it appeals to our backwardness, to the lack of organization which we have inherited from the pseudo-culture of the past. Isn't that so, Irene?* [21, с. 34]. В аналізованому прикладі реалізується актуалізація форманта-категоризатора *нів-* для вираження значення "погана, непатріотична культура", що у вторинному тексті отримує англословний контекстуальний корелят *pseudo-culture*, який демонструє форманти-категоризатори *недо-* і *полу-* для реалізації значення "поганий".

Проаналізований матеріал оказіональних утворень дозволяє констатувати характерну особливість останніх – належність мовленню. За цією ознакою оказіоналізм протистоїть неологізмам як фактам мови [3, с. 95]. Саме в індивідуально-авторських, експресивно-оцінних новотворах виразно виявляється незбіг лексичної норми мови з нормою словотвірною. Остання не висуває заборон на творення схожих дериватів, проте саме через непрямий характер їхньої лексичної семантики вони часто не затребувані лексичною загальномовною нормою [5, с. 43]. Завдяки цьому незбігові численні лексеми залишаються надбанням живомовної словотвірної практики. Оказіоналізми, структурно складені за допомогою об'єднання декількох компонентів, здебільшого слугують для номінації нових концептів і несуть значне прагматичне навантаження [7, с. 277]. В аспекті лакунарності їхня поява пояснюється законом економії лінгвальних засобів.

Дослідження оказіональних лакунарних одиниць синтаксичного типу підтверджує тезу про властивість останніх запобігати монотонності, тавтології, слугуючи таким чином засобами мовної економії [18]. Оточення лакунарних одиниць оказіонального типу розкриває їхню імплікацію, виступає ключем їхнього семантичного наповнення. Прикладом оказіонального слова, утвореного шляхом інтеграції словосполучення з метою економії, прагнення цільності номінації, є лексикалізація словосполучення, пор.: укр. [...] *На обличчі Дружиніна світиться щось випрацьоване, вигорюване, щось справді робітниче – "від верстата"* (Б. Антоненко-Давидович); англ. [...] *Druzhynin 's face beamed with something of hard work and grief, something truly working-class – "from the workbench"* [20, с. 67]. Конституенти аналізованої опозиції можна вважати еквівалентами лише умовно, як потенційні. Передаючи на аналогічному рівні плану вираження усі релевантні компоненти значення вихідної лакунарної одиниці, їм, на відміну від постійних та варіантних відповідників, не властивий регулярний характер і саме через це вони не мають повного статусу системного еквівалента.

Дослідження виявило, що часто появу оказіональних лакунарних одиниць спричинює порушення статусу категоризатора, його перепрофілювання в специфікатор семантики лексеми. Такі оказіоналізми виконують роль своєрідних обмежників дії певних категоризаторів та їхніх словотвірних маркерів [4], пор.: укр. [...] *Гарасименко стукнув по столу й на хвилину перекричав усіх: – Ніяких отченашіє!* (Б. Антоненко-Давидович); англ. [...] *Harasymenko slammed his fist down on the table and for a moment his voice rose above the din: "No paternosters here!"* [20, с. 89].

Доходимо висновку про те, що синтаксичні одиниці – словосполучення та речення – часто слугують базою для формування оказіональних номінацій, отримуючи в зіставному аспекті статус лакунарних. У результаті стягнення синтаксичних конструкцій у єдину лексему, на думку С.М. Єнікеєвої, утворюються так звані складні слова синтаксичного типу або слова-фрази на кшталт *out-of-doors* [2, с. 154]. Їхня відмінність від звичайних композитів полягає в тому, що вони утворюються шляхом об'єднання синтаксично незалежних слів-основ, а складні слова синтаксичного типу – на базі готових словосполучень шляхом інтеграції синтаксично залежних одне від одного компонентів. Зазначене вище дозволяє визначити лакуни такого виду словотвірними корелятами одиниць синтаксичного рівня, пор.: англ. [...] *Jody looked quickly into the old man's face to see whether his feelings should be hurt, but there was no will to injure, no punishing nor putting-in-your-place light in the keen blue eyes* (J. Steinbeck); укр. [...] *Джоді зиркнув*

на дідуся, чи той кепкує з нього. Але в ясних і щирих очах не було й натяку на *глум* [15, с. 97]. Формування нової лексичної одиниці *putting-in-your-place* ґрунтується на цілісній конструкції, а не на його окремих компонентах *put sb. in one's place*. Таким чином, у результаті лексикалізації синтаксичної одиниці зв'язки підрядності, які існують між її компонентами, втрачають актуальність як граматичні показники, але впливають на семантику похідного слова [2, с. 158]. Це дозволяє допустити, що поширеність таких okazіональних лакунарних новотворів детермінована існуванням номінативних одиниць зі складною семантикою або для синтаксичної зручності. Виявлено, що при okazіональному вживанні лакунарні одиниці змінюють свою функціональну орієнтацію та закріплюють цю зміну в межах певного контексту, реалізуючи специфічні системні та структурні мовні потенції.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Okazіоналізми виникають в результаті актів індивідуально-мовленнєвої лінгвоімпровізації. Через складну структуру для інтерпретації таких лакунарних одиниць необхідний макроконтекст, а також знання тематики, стилю та жанру джерела аналізованої okazіональної лакуни. Безеквівалентність таких лінгвістичних одиниць визначається фактом їх появи безпосередньо в момент мовлення. Зазначена складність об'єктивної властивості спричинена відсутністю в українській мові необмеженої можливості поєднання різних основ у похідному слові, значно обмеженою для англійської та зіставлюваної в ній безмежними можливостями комбінації слів та синтаксичних словосполучень.

Отже, okazіоналізми як лакунарні одиниці допускають декодування на основі значення їхніх компонентів та словотвірної моделі. Контексту належить лише функція уточнення, оскільки здебільшого інтерпретація таких слів поза контекстом та у ньому співпадала, але одиницю не перекладали через незнання значень компонентів новотвору.

На основі здійсненого статистичного аналізу можна зробити такі висновки: 1) серед основних мовних факторів, які впливають на необхідність створення okazіональних утворень, їхню семантику і функції, окреслюється тенденція до економії мовних засобів; 2) розподіл лексичних одиниць за семантичними полями дав змогу виокремити царини, серед яких створення okazіоналізмів виявилось найбільш частотними, зокрема, *діяч, процес, почуття та стан людини*. Усі словотвірні okazіональні значення, які представлені лакунарними одиницями, репрезентують контекстуальні лексичні специфікації.

Okazіоналізми належать до лакунарних одиниць, елімінація останніх у зіставлюваній мові відбувається переважно шляхом синтаксичної об'єктивації, тобто за допомогою словосполучення чи назви-дескрипції.

Питання типології okazіональних утворень на матеріалі інших далекоспоріднених мов, а також зіставні дослідження з виявлення системної та функціональної специфіки okazіоналізмів у творах різних жанрів вважаємо перспективним для подальших наукових розвідок з лакунології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б. Смерть [повість] / Борис Антоненко-Давидович. – Лондон : Укр. видав. спілка, 1954. – 140 с.
2. Єнікєєва С. М. Система словотвору сучасної англійської мови: синергетичний аспект (на матеріалі новоутворень кінця ХХ – початку ХХІ століть) : дис. ... доктора філол. наук. : 10.02.04 / Єнікєєва Санія Маратівна. – Запоріжжя, 2011. – 438 с.
3. Земская Е. А. Активные процессы современного словопроизводства. Русский язык в конце ХХ столетия (1985-1995) / Елена Андреевна Земская. – Москва : Языки рус. к-ры, 2000. – С. 90–141.
4. Карпіловська Є. А. Приховані (згорнуті) та відкриті вибірні лексемні категорії: динаміка словотвірних маркерів / Є. А. Карпіловська // *Sprachliche Kategorien und die slawische Wortbildung*. — Hildesheim–Zürich–New York, 2007. – С. 45–59.
5. *Квеселевич Д. І. Інтеграція словосочетания в современном английском языке* / Дмитрий Иванович Квеселевич. – К. : Вища школа, 1983. – 84 с.
6. Квеселевич Д. І. Про питання про інтеграцію словосполучень у складне слово (на матеріалі англійської мови) / Д. І. Квеселевич // *Мовознавство*. – 1981. – №1. – С. 60–65.
7. Левицкий А. Э. Функциональные изменения в системе номинативных единиц современного английского языка: дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Левицкий Андрей Эдуардович. – К., 1999. – 396 с.
8. Левицкий А. Э. Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка: [монография] / Андрей Эдуардович Левицкий. – К. : КГЛУ, 1998. – 362 с.

9. Нефляшева И.А. Окказиональные слова как экспоненты картины современной жизни / И.А. Нефляшева // Язык и национальные образы мира. Материалы междунар. науч. конф. (20-21 марта 2001). – Майкоп : Изд-во АГУ, 2001. – С. 388–390.
10. Норман Б. Ю. Окказиональная (метафорическая) номинация и контекст Б.Ю. Норман // Языковая номинация: Общие вопросы / [отв. ред. Б.А. Серебренников, А.А. Уфимцева]. – Л. : Наука, ЛО, 1977. – 359 с.
11. Онищук М.І. Парадигматична лакунарність в англійській та українській мовах: системно-структурний та контрастивно-типологічний аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук / М.І. Онищук. – К., 2014. – 21 с.
12. Підмогильний В. П. Невеличка драма. Романи. / Валер'ян Петрович Підмогильний. – Д. : Промінь, 1990. – 326 с.
13. Ребрий А. В. О преимущественно окказиональных способах английского словообразования / А. В. Ребрий // Вісник Харківського державного університету. Серія : Романо-германська філологія. – Х., 1999. – № 435. – С. 130–135
14. Соссюр Ф де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр; [пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К. : Основи, 1998. – 324 с.
15. Стейнбек Дж. Оповідання різних років / Джон Стейнбек; [пер. з англ. К. Короткова і С. Нікіташенко; М. Пінчевський; О. Терех; І. Шмарук] // Всесвіт / – 1964. – №5. – С. 71–119.
16. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія / [уклад. О. О. Селіванова]. – Полтава : Довкілля – К, 2006. – 716 с.
17. **Фельдман** Н. И. Окказиональные слова и лексикография / Н. И. **Фельдман** // Вопросы языкознания. – 1957. – № 4. – С. 32–37.
18. Швачко С. О. Синтаксичні та семантичні лакуни в діалогічному дискурсі: лінгвокогнітивні аспекти [Електронний ресурс] / С. О. Швачко – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apfil/2011_2/Shvachko.pdf
19. Шеляховская Л. А. Словообразовательный аспект изучения некоторых групп окказионализмов / Л. Шеляховская, Н. Богданов // Новые слова и словари новых слов. – Л, 1983. – С. 82–92.
20. Antonenko-Davydovych V. Duel / Borys Antonenko-Davydovych; [transl. from Ukrainian by Yuri Tkach]. – Melbourne : Lastivka Press, 1986. – 136 p.
21. Pidmohylny V. A little Touch of Drama / Valerian Pidmohylny ; [transl. from Ukr. by G.S.N. Luckyi]. – Littleton, Colorado: Ukr. acad. press, 1972. – 191 p.
22. Steinbeck J. Cannery Row / John Steinbeck. – New York : Bantam Books, 1988. – 123 p.

Онищук М. Окказионализмы в аспекте изучения парадигматической лакунарности (на материале украинского и английского языков).

В статье рассматривается вопрос о принадлежности окказионализмов к лакунарной лексике. Выявлены критерии окказионального употребления лексем, за которыми их можно квалифицировать как лакунарные единицы: словообразовательная производность, контекстуальная зависимость и экспрессивность. Предложена системно-структурная типология окказиональных образований как безэквивалентных единиц на материале украинского и английского языков в сопоставительном аспекте. Первый тип представлен существительными и прилагательными, образованными путем словосложения и аффиксации. Вторым типом – компрессивами, образованными с помощью модификации синтаксических конструкций. Выяснено, что окказиональные образования возникают в результате актов индивидуально-речевой лингвоимпровизации. Выявлено, что все словообразовательные окказиональные значения, репрезентированные лакунарными единицами, представляют контекстуальные лексические спецификации. Из-за сложной структуры для интерпретации таких лакун важным признается макроконтраст, а также знание тематики, стиля и жанра источника анализируемой окказиональной лакуны. Доказана также целесообразность применения парадигматической лакунарности для элиминации окказионализмов как безэквивалентов, которая представляет собой систему средств воссоздания отсутствующего однословного соответствия с помощью единиц разных языковых уровней.

Ключевые слова: аффиксация, компрессив, лакуна, окказионализм, парадигматическая лакунарность, словосложение, соответствие.

Onyschuk M. Occasional Words in terms of Paradigmatic Lacunarity Research (the Ukrainian - English languages study).

The article investigates the issue of the occasional words implementation to lacunary lexics. The criteria of lexemes' occasional use according to which they can be characterized as lacunary units are exposed, i.e. word-forming derivation, contextual dependence and expressivity. Systemic-structural typology of occasional words as units with no direct equivalent in the target language has been suggested on the

Ukrainian and English languages material in the contrastive aspect. The first type is presented by nouns and adjectives, formed via compounding and affixation. The second type is presented by compressives, formed via syntactic construction modifications. It has been found out that occasional word meanings arise up as a result of individual linguoimprovising acts. It has been revealed that all derivational occasional meanings, expressing lacunary units, present contextual lexical specifications. Because of difficult structure for such lacunas interpretation, it is important to acknowledge a macrocontext, alongside with the subject, style and genre awareness of an analysed occasional lacuna source. Expedience of paradigmatic lacunarity application to occasional words elimination has been proved, which is the system of missing one-word equivalent recreation facilities via units of different linguistic levels.

Key words: *affixation, compounding, compressive, equivalent, lacuna, occasional word, paradigmatic lacunarity.*

Олександр Петров
(Вінниця)

УДК 81'364:81'255.4:811

ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНИЙ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ І МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ ПАРАМЕТРИ КОНЦЕПТУ СКУПІСТЬ У БРИТАНСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, УКРАЇНСЬКІЙ І РОСІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

У статті встановлено філософсько-релігійний, психологічний й морально-етичний параметри концепту СКУПІСТЬ у британській, німецькій, українській і російській лінгвокультурах. Виявлено, що у релігійно-моральному контексті скупість розглядається, як людський порок, який протиставляється щедрості й милосердю і є тісно пов'язаним з алчністю (жадібністю). Проаналізовано філософський підхід до розуміння скупості, яка визначається як причина внутрішнього конфлікту особистості, що виникає у процесі соціального досвіду взаємодії та розвитку людини. На основі аналізу наукових праць, зокрема лінгвокультурологічних, виявлено, що сучасний погляд на скупість (жадібність) часто відрізняється від традиційного тлумачення як одного з основних людських пороків. Визначено дуалістичну природу скупості (жадібності) та досліджено позитивну іпостась останньої як чинника, що стимулює, з одного боку, особистість до високих соціальних результатів, а з другого боку, прогрес людства у цілому.

Ключові слова: *лінгвокультурологія, бінарний концепт, пряма номінація, мовний соціум.*

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття виокремився новий напрям мовознавчої науки – зіставна лінгвокультурологія [1; 4; 11; 16], об'єктом вивчення якої є втілення культур різних етносів у мовних одиницях, категоріях і відношеннях між ними, а предметом – репрезентація та інтерпретація втілення певної культури в системі мови на тлі зіставлення з іншими культурами й мовами для встановлення спільних і відмінних рис цих лінгвокультур у синхронії [11, с. 7]. Саме тому аналіз бінарних морально-етичних концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ ми здійснюємо на основі методології зіставної лінгвокультурології, що визначає актуальність нашої розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні висвітлено лише деякі аспекти концептів ЩЕДРІСТЬ – СКУПІСТЬ переважно у монологічних студіях, зокрема їхній діахронічний вимір у російській мові [5], особливості актуалізації зазначених концептів в економічній свідомості українців [17], етнічну специфіку досліджуваних концептів крізь призму німецько-шведського зіставлення [24] та особливості їхньої об'єктивації на основі різних діалектів [29].

Мета статті. Метою пропонованої статті є встановлення філософсько-релігійного, психологічного й морально-етичного параметрів концепту СКУПІСТЬ у британській, німецькій, українській і російській лінгвокультурах. Вивчення цього концепту, з одного боку, на матеріалі близькоспоріднених мов (пари: німецька – англійська; українська – російська), а з другого боку, – віддаленоспоріднених (англійська, німецька – германські мови; українська, російська – східнослов'янські) в аспекті зіставної лінгвокультурології становить наукову новизну цього дослідження.